

Ahmet Kesrewi

Category: Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly
написано kitapcy | 22 января, 2025

Ahmet Kesrewi

AHMET KESREWI

Ahmet Kesrewi, eýranly taryhçy we syýasatçy alym.

■ Ömri we döredijiliği

Ahmet Kesrewi 1890-njy ýylyň 29-njy sentýabrynda Töwrizde dogulýar. Azerbaýjanyň taryhyna degişli ähmiyetli kitaplarynyň bardygyna garamazdan ol azerbaýjanlylaryň arieslere degişlidigini subut etmäge çalyşypdyr.

Üç tomluk "Eýranyň progressiwleşmeginiň taryhy" kitabynda 1905-11-nji ýyllarda Eýran rewolýusiyasyň taryhy öwrenilýär. "Näbelli hökümdar", "Azeriler we azerbaýjanlylaryň gadymy dili" ýaly birnäçe eserleri bar.

Ol eserlerinde Azerbaýjanyň taryhyna giňden ýer berýänem bolsa, özi Eýran milliýetçiliginiň tarapynda bolupdyr we Eýranda ýasaýan azerbaýjanlylaryň parslaşdyrylmagy ýaly asla ylalaşyp bolmajak pikirleri öňe sürüpdir.

■ Azerbaýjanlary türki kowumlardan aýyrımaça çalyşypdy...

1921-nji ýıldaky "Azeriler we azerbaýjanlylaryň gadymy dili" kitabynda azerbaýjanlylaryň türki kowumlara degişli ýeriniň ýokdugyny orta atýar we azerbaýjan diliniň hem türki dillere däl-de, aslynda Eýran dillerine degişli hasap edýär.

Onuň pikirine görä, azeriler seljuk türkmenleriniň Eýrana aralaşmagy netijesinde türkmenleşenmişin.

Ahmet Kesrewi Demirgazyk Azerbaýjanyň aslynda Albaniýa bolandygyny aýdýar, oňa görä Araz derýasynyň demirgazygynda hiç haçanam Azerbaýjan diýen ýurt bolmandyr. Bu ýurda Azerbaýjan ady Mehmet Emin Resulzada tarapyndan berilenmişin. Ýazyjy hakyky Azerbaýjanyň häzirki Eýranyň çäginde galan

Günorta Azerbaýjandygyny öňe sürýär.

Ahmet Kesrewi birnäçe nesil bări ymamlyk edip gelýän maşgalada kemala gelýär we onuň özi hem 20 ýaşynda ymamlyk edip başlaýar. Emma özünü alyp baryşy, edýän çykyşlary, geýnişi ruhany gatlaklar tarapyndan ýazgarylýar.

Ol "Gurhany" ýatdan bilipdir, daşyndan aklawjylyk käri bilenem meşgullanypdyr. Ymamlygy taşlandan soňra Töwriziň amerikan kolležinde arap dilinden okadýar we ol ýerde iňlis dilini hem özleşdirip yetişyär.

■ Kitap ýakmak baýramy

Kesrewiniň tarapdarlary ýazyjynyň öňe süren düşunjeleriniň täsirinde kesrewi tarykatyny emele getiripdirler. Kesrewiler iň uly baýramçylyklary hökmünde her ýyl Nowruzdan öñ dindäki hurafalary (bozuk we ýalňyş ynançlary) ündeýän we adamlaryň aňyny üýtgetmäge çalyşýan kitaplary köpcülikleýin bolup ýakmak baýramlarydyr. Bu baýramy Ahmet Kesrewiniň özi yylan edipdir.

Ahmet Kesrewi Eýranyň iň uly problemasynyň dil, din, etniki köpdürüliliginden gelip çykýandygyny öňe súrmek bilen pars dilini we yslam dinini özleriçe arassalamagy maksat edinipdir.

■ Garaýşlary öz ölümünüň sebäbi boldy

Ahmet Kesrewi hut şunyň ýaly, milli agzybirligi we jebisligi berkitmegiň deregine, gaýtam milli bölünüşigi gorjaýan düşunjeleri ýaýradýar hasap ediliп, 1946-njy ýylyň 3-nji martynda Aýatolla Borujerdiniň we Aýatolla Sadyryň fetwalary arkaly Newwab Sefewiniň ýolbaşçylygyndaky "yslam pidaýylary" tarapyndan Tähranyň Adalat köşgünüň zalynda öldürilýär.

■ Her niçigem bolsa, ussatlygyna söz ýok...

Ahmet Kesrewi pars, azerbaýjan, türk, arap, iňlis, ermeni, esperanto dillerini suwara bilipdir. Eýran hökümeti tarapyndan häli-häzirlerem eserlerini okamak gadagan edilen ýazyjylaryň sanawyna girýändigine garamazdan, onuň "Azerbaýjanyň 18 ýyllyk

taryhy" kitaby Eýranyň ýokary okuw jaýlarynda esasy gollanma kitaby bolup gelýär.

■ Kitaplary:

- 1). "Azerbaýjanyň 18 ýyllyk taryhy";
- 2). "Eýranyň progressiweşmeginiň taryhy";
- 3). "Undulan patyşalar";
- 4). "Huzystanyň 500 ýyllyk taryhy",
- 5). "Ýolbarsyň we Günüň taryhy";
- 6). "Şeýh Safy we şejeresi";
- 7). "Azeriler we Azerbaýjanyň gadymy dili";
- 8). "Şaýylyk";
- 9). "Behaýylyk";
- 10). "Sopyçylyk" we başgalar...

Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly